

Dr Ryszkowski Karol,

Doktor nauk prawnych,

absolwent podyplomowych studiów

Prawa Bankowego na Wydziale Prawa i Administracji

Uniwersytetu Jagiellońskiego,

adiunkt w Katedrze Prawa Cywilnego i Gospodarczego

Wydziału Finansów i Prawa Uniwersytetu

Ekonomicznego w Krakowie

PROBLEM SMALL CLAIMS W ARBITRAŻU HANDLOWYM W PRAWIE POLSKIM

ANNOTATION

One of the important features of arbitration is speed. A question should be asked as to whether there is a legitimate need for separate regulation of *small claims* in arbitration proceedings in Polish law, in particular due to its more informal character and greater discretion of arbitrators, and if so, one should ask about the location of the regulation of this institution. *Small claims* has fundamental importance for the arbitration proceedings because they guarantee implementation of speed in arbitration.

Zalety postępowania przed sądem arbitrażowym są znane powszechnie¹. Zalety te są pochodną cech arbitrażu. Można wyróżnić różne podziały cech postępowania przed sądem polubownym.

¹ A. Torbus, Sądownictwo polubowne w systemie postępowania cywilnego (wybrane zagadnienia), ADR 2008, Nr 2(2), s. 37.

Szczególne znaczenie ma podział cech na techniczno-prawne i podstawowe. Cechy techniczno-prawne stanowią przesłankę bądź element cech podstawowych arbitrażu. Mają one swoje podstawy prawne, a w rezultacie część z nich da się uznać za ustrojowe cechy arbitrażu². Podział na zasady techniczno-prawne i podstawowe arbitrażu handlowego jest następstwem powyższego podziału cech³.

W literaturze przedmiotu do podstawowych cech arbitrażu handlowego zalicza się:

- a) działanie arbitrażu handlowego z woli stron sporu,
- b) szybki i odformalizowany charakter postępowania prowadzącego do rozstrzygnięcia sporu,
- c) „ograniczone” stosowanie przepisów prawa materialnego przy rozstrzyganiu sporu, z możliwością zastosowania zasady słuszności (*ex aequo et bono*),
- d) poufny charakter postępowania arbitrażowego oraz treści wyroku⁴.

„Elementem konstytutywnym arbitrażu jest działanie z woli stron, natomiast dwie kolejne cechy są raczej zaletami arbitrażu handlowego. Pomimo, że arbitraż handlowy ma być szybki i odformalizowany, to jednak w praktyce zdarza się, że niektóre postępowania ciągną się latami. Wydawanie przez sądy polubowne orzeczeń *contra legem*, zakładając brak naruszenia porządku publicznego, jest wyjątkiem w praktyce tych sądów⁵.”

W literaturze polskiej zasadę prowadzenia postępowania przed sądem polubownym przez zespół orzekający w sposób, jaki uzna za właściwy wywodzi się z fundamentalnych cech arbitrażu, to jest: szybkości

² A. Szumański, [w:] A. Szumański (red.), System Prawa Handlowego, Arbitraż Handlowy, T. 8, Warszawa 2015, s. 14.

³ K. Ryszkowski, Klauzula procesowego porządku publicznego w arbitrażu handlowym w prawie polskim na tle innych systemów prawnych, niepubl. rozprawa doktorska na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2017, s. 198.

⁴ A. Szumański, [w:] A. Szumański (red.), System Prawa Handlowego, s. 14.

⁵ K. Ryszkowski, Klauzula procesowego, s. 207.

oraz odformalizowanego charakteru, natomiast w literaturze zagranicznej także z zasady sprawności i uczciwości procesu⁶.

Zasada prowadzenia postępowania przed sądem arbitrażowym bez zbędnej zwłoki (zbędnych opóźnień oraz wydatków) została *expressis verbis* zamieszczona w art. 17 ust. 1 zd. 2 Regulaminu Arbitrażowego UNCITRAL. Nie jest ona zasadą normatywną, a zasadą techniczno-prawną. Jest ona ogranicznikiem zasady prowadzenia postępowania przed sądem arbitrażowym przez zespół orzekający w sposób, jaki uzna za właściwy⁷.

Zasada ta, a zwłaszcza jej pierwszy człon, wywodzi się z cechy fundamentalnej dla postępowania arbitrażowego, tj. jego szybkości. W zakresie sprawności procesu zasada ta pokrywa się z zasadą zapewnienia sprawnego i sprawiedliwego procesu. Gwarancją materialną zasady prowadzenia postępowania arbitrażowego bez zbędnej zwłoki jest kolejna zasada techniczno-prawna, tj. ustalenia harmonogramu wstępnego postępowania arbitrażowego. Wszystkie powyższe zasady także zawarte są w art. 17 Regulaminu Arbitrażowego UNCITRAL⁸.

Zasada sprawności i szybkości postępowania arbitrażowego na gruncie prawa polskiego wchodzi w skład procesowego porządku publicznego⁹, a tym samym jest chroniona poprzez instytucję klauzuli porządku publicznego (właściwie klauzulę procesowego porządku publicznego).

Zasada sprawności i szybkości postępowania arbitrażowego może zostać naruszona poprzez zbyt dużą nieuzasadnioną przewlekłość postę-

⁶ A. Szumański, Magna Carta międzynarodowego arbitrażu handlowego w świetle art. 17 Regulaminu Arbitrażowego UNCITRAL z 2010 r., PPH 2011, Nr 7, s. 7.

⁷ *Ibid.*, s. 11.

⁸ A. Szumański, [w:] P. Nowaczyk, A. Szumański, M. Szymańska (red.), Regulamin Arbitrażowy UNCITRAL - Komentarz, Warszawa 2011, s. 280.

⁹ K. Ryszkowski, Klauzula procesowego, s. 412.

powania polubownego przez arbitrów¹⁰. Remedium na ten stan rzeczy stanowi postępowanie przyspieszone stosowne między innymi w sprawach drobnych sporów tj. *small claims*.

Pogląd o tym, że zasada sprawności i szybkości postępowania arbitrażowego może zostać naruszona poprzez zbytnią nieuzasadnioną przewlekłość postępowania arbitrażowego przez sędziów arbitrażowych jest podzielany przez orzecznictwo. W postanowieniu z dnia 9.7.2008 r., V CZ 42/08 SN orzekł, że istnieje „... bardzo duża autonomia postępowania polubownego, całkowicie zgodna z zamierzeniami ustawodawcy, wydatnie ograniczająca możliwości kontrolne sądu powszechnego. Podstawowym celem tej regulacji prawnej jest szybkość postępowania w załatwianiu sporów cywilnoprawnych, a nie tworzenie dodatkowej fazy postępowania przedsądowego. Strony decydujące się na poddanie sporu sądowi polubownemu muszą się więc liczyć z tymi uwarunkowaniami, polegającymi także na nikłej kontroli zewnętrznej jego wyroków”.

Powyższe zapatrywanie znajduje swój wyraz w bardziej sformalizowanym postępowaniu, to jest w postępowaniu przed sądem powszechnym w instytucji *small claims*.

Należy zadać pytanie czy istnieje uzasadniona potrzeba odrębnego uregulowania instytucji *small claims*, w postępowaniu arbitrażowym w prawie polskim, w szczególności ze względu na jego bardziej odformalizowany charakter i większą dyskrecjonalność arbitrów, a jeśli tak to trzeba spytać o umiejscowienie uregulowania tej instytucji.

Normatywna zasada umożliwiająca prowadzenie postępowania przed sądem polubownym przez zespół orzekający w sposób, jaki uzna za właściwy zawarta jest *expressis verbis* w art. 17 ust. 1 zd. 1 Regulaminu Arbitrażowego UNCITRAL, także znajduje się w art. 1184 § 2 zd. 1 KPC, który to implementuje treść art. 19 ust. 2. zd. 1 Ustawy Modelowej

¹⁰ Ibid., s. 418.

UNCITRAL do polskiego porządku prawnego¹¹. Zasada ta rozciąga się również na postępowanie dowodowe¹².

Normatywny charakter zasady prowadzenia postępowania przed sądem polubownym przez zespół orzekający w sposób, jaki uzna za właściwy zawarta jest w art. 1184 § 2 KPC¹³, zgodnie z którym w „... braku odmiennego uzgodnienia stron, sąd polubowny może, z zastrzeżeniem przepisów ustawy, prowadzić postępowanie w taki sposób, jaki uzna za właściwy. Sąd polubowny nie jest związany przepisami o postępowaniu przed sądem”.

„W art. 1184 § 2 KPC wyrażono *expressis verbis* na gruncie prawa polskiego brak związania przez sąd polubowny przepisami postępowania przed sądem państwowym, jednak nie ma to zastosowania do bezwzględnie wiążących przepisów Części piątej KPC zatytułowanej „Sąd polubowny (arbitrażowy)”¹⁴, z kolei Część piąta KPC nie zawiera odwołania ani unormowania analogicznego do postępowania uproszczonego uregulowanego w Części pierwszej KPC Dziale VI Postępowanie uproszczone art. 505¹ KPC - art. 505¹⁴ KPC.

W postanowieniu z dnia 2 kwietnia 2003 r., I CK 287/02 SN orzekł, że „... w postępowaniu przed sądem polubownym nie jest wyłączone stosowanie przepisów o postępowaniu nakazowym (art. 484¹-497 k.p.c.). Strony - do chwili rozpoczęcia postępowania przed tym sądem - mogą same określić „tryb postępowania, który powinien być stosowany w toku rozpoznawania sprawy” (art. 705 § 1 k.p.c.), a jeżeli tego nie uczyniły, sąd polubowny stosuje „taki tryb postępowania, jaki uzna za właściwy”. Sąd nie jest związany przepisami postępowania cywilnego, nie może jednak zaniechać wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy (art. 705 § 2 k.p.c.). Normami kodeksu postępowania cywilnego, których strony nie mogą wyłączyć lub ich zmody-

¹¹ A. Szumański, Magna, s. 6.

¹² *Ibid.*, s. 8.

¹³ K. Ryszkowski, Klauzula procesowego, s. 338.

¹⁴ *Ibid.*, s. 209.

fikować dla postępowania przed sądem polubownym, są bezwzględnie obowiązujące przepisy księgi trzeciej kodeksu postępowania cywilnego, dotyczące właśnie tego sądu”.

SN uznał w świetle wynikającej z dawnego art. 705 § 1 KPC swobody w kształtowaniu trybu postępowania stosowanego przez sąd arbitrażowy, że nie można wykluczyć stosowania w postępowaniu przed sądem polubownym przepisów o postępowaniu nakazowym¹⁵. W postanowieniu tym SN, ponadto wyraził zasadę, iż strony mogą same określić, aż do chwili rozpoczęcia postępowania przed sądem polubownym, tryb tego postępowania¹⁶.

„Nowelizacją KPC z dnia 28.7.2005 r. [ustawą o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 178, poz. 1478)], wprowadzono Część Piątą. Sąd polubowny (arbitrażowy) (art. 1154-1217) KPC, jednocześnie uchylając Księgę trzecią. Sąd polubowny (art. 695-715) Części pierwszej. Postępowania rozpoznawczego (art. 15-729) dawnego KPC¹⁷. Postanowienie I CK 287/02 wydane na gruncie dawnego art. 705 § 1 KPC zachowuje swą aktualność w świetle obecnego art. 1184 KPC¹⁸.

Skoro stronom przysługuje swoboda w wyborze trybu postępowania to mogą również wybrać tryb uregulowany w art. art. 505¹ KPC - art. 505¹⁴ KPC, jednak należy oczywiście brać pod uwagę przedmiot sporu, który z reguły będzie odbiegać od tych z art. 505¹ KPC, a w szczególności art. 505¹ pkt 2) KPC. Ponadto zawsze należy mieć na względzie to czy przedmiot ten jest zdatny arbitrażowo, a skutki uznania albo stwierdzenia wykonalności orzeczenia wydane go przez sąd polubowny nie będą sprzeczne z porządkiem publicznym,

¹⁵ Ł. Błaszczak, M. Ludwik, Sądownictwo Polubowne (Arbitraż), Warszawa 2007, s. 215-216.

¹⁶ *Ibid.*, s. 219.

¹⁷ K. Ryszkowski, Klauzula procesowego, s. 182.

¹⁸ K. Ryszkowski, Zakres kognicji sądu polubownego (zdatność arbitrażowa) w prawie polskim na tle innych systemów prawnych, niepubl. praca magisterska na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010, s. 64.

gdyż może to powodować odmowę uznania albo stwierdzenia wykonalności wyroku sądu arbitrażowego bądź uchynieniem takiego wyroku.

Trzeba jednak pamiętać, że zasada ta działa także w przeciwnym kierunku. Ponieważ przyjmuje się, że strony mogą zgodnie wyłączyć stosowanie trybu przyspieszonego nawet w przypadku drobnych sporów, na podstawie zasady autonomii woli stron w swobodnym kształtowaniu stosunku prawnego¹⁹.

„Polski system prawny nie funkcjonuje w próżni ani w odseparowaniu od pozostałych systemów prawnych”²⁰. Należy więc wziąć pod uwagę zagraniczne rozwiązania.

W literaturze zagranicznej przyjmuje się, że sąd polubowny może wypełnić luki pozostawione przez strony w kontrakcie lub dostosować go do zmienionych okoliczności, również w takim zakresie w jakim sąd powszechny nie miałby takiej kompetencji²¹. Skoro sąd arbitrażowy może więcej to, zgodnie z *argumentum a maiori ad minus*, może też mniej. Jeśli więc sąd polubowny ma prawo stosować bardziej restrykcyjne postępowanie, to może również stosować postępowanie uproszczone (jeśli może działać na podstawie bardziej skomplikowanej procedury, to może również na podstawie uproszczonej).

Fast track arbitration, czyli postępowanie przed sądem arbitrażowym prowadzone w trybie przyspieszonym jest procedurą szczególną, która przewiduje uproszczenie, a w więc także przyspieszenie całego postępowania polubownego. Z reguły procedura ta stosowana jest w sprawach o mniejszej wartości przedmiotu sporu, a za zgodą stron może być stosowana w każdym przypadku postępowania polubownego²². Arbitraż

¹⁹ A. W. Wiśniewski, *Fast-track, czyli arbitraż przyspieszony - po polsku*, e-Przeгляд Arbitrażowy 2(2)/2010, s. 21-22.

²⁰ K. Ryszkowski, *Klauzula procesowego*, s. 2.

²¹ D. S. J. Sutton, J. Gill, *Russell on Arbitration*, London 2003, s. 261-262.

²² W. Jurcewicz, *Szczególne tryby postępowania mające na celu zapewnienie szybkości postępowania arbitrażowego*, [w:] *Arbitraż i mediacja: Księga jubileuszowa dedykowana doktorowi A. Tynelowi*, Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie, Warszawa 2012, s. 221.

przyspieszony to nowa instytucja prawa arbitrażowego, która ma na celu realizować postulat szybkości oraz odformalizowania postępowania polubownego. Pojęcia trybu przyspieszonego w postępowaniu polubownym, procedury *fast track* i *expedited procedure* są synonimiczne. Określenie *fast track* to międzynarodowy termin, który został przyjęty jako narzędzie służące do opisu trybu przyspieszonego do języka polskiego arbitrażu handlowego. Termin *expedited procedure* funkcjonuje natomiast jako anglojęzyczne określenie postępowania polubownego w trybie przyspieszonym²³.

Najbardziej popularna instytucja arbitrażowa na świecie Międzynarodowa Izba Handlu w Paryżu (*International Chamber of Commerce, ICC*) zmieniła swój Regulamin Arbitrażowy. Zmiany te weszły w życie 1 marca 2017 r.

Najważniejszą zmianą jest wprowadzenie postępowań przyspieszonych (*Expedited Procedure*) we wszystkich sporach arbitrażowych, w których wartość przedmiotu sporu jest nie wyższa niż 2 milionów dolarów (tzw. *small claims*). Nadto strony niezależnie od wartości przedmiotu sporu mogą ustalić, że postępowanie będzie toczyło się w trybie przyspieszonym²⁴. „Postępowanie przyspieszone zostało uregulowane w nowym art. 30 Regulaminu ICC oraz w Dodatku VI (*Appendix VI: Expedited Procedure Rules*). Nowe regulacje stanowią odbicie regulacji przyjętych przez inne instytucje arbitrażowe, w tym Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce (SCC), Swiss Chambers' Arbitration Institution (SCAI), London Court of International Arbitration (LCIA) oraz Singapore International Arbitration Centre (SIAC)”²⁵, a ponadto

²³ J. Szumańska, Postępowanie przyspieszone w arbitrażu (fast track), Przegląd Prawno-Ekonomiczny 39 (2/2017), str. 260.

²⁴ M. Kozłowska, Szybsze i prostsze postępowania arbitrażowe, <http://www.co-dozasady.pl/szybsze-i-prostsze-postepowania-arbitrazowe/>, 29.10.2018,

²⁵ *Ibid.*

The Arbitration Institute of the Finland Chamber of Commerce i Hong-kong International Arbitration Centre (HKIAC)²⁶.

Tym samym w praktyce międzynarodowej możemy mówić o pewnym wykształconym modelu postępowania w sprawach *small claims*.

W regulaminach polskich stałych sądów arbitrażowych można znaleźć analogiczne rozwiązania, przy zastrzeżeniu niższej wartości sporów, do których stosuje się postępowania przyspieszone, w szczególności w Regulaminie Sądu Arbitrażowego przy Konfederacji Lewiatan.

Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie nie implementował do swojego regulaminu postępowania polubownego w trybie przyspieszonym. W Regulaminie Sądu Arbitrażowego przy KIGu znajduje się tylko przepis, zgodnie z którym jedyny arbiter może rozstrzygać spory arbitrażowe jedynie w szczególnych przypadkach. Spory podlegają także rozstrzygnięciu jedynego arbitra jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza kwoty 40.000,00 zł, jeśli strony nie uzgodniły, że rozpoznanie sporu nastąpi przez Zespół Orzekający. Ponadto zgodnie z Regulaminem Sądu Arbitrażowego przy KIGu dany spór jest kwalifikowany do rozstrzygnięcia przez jedynego arbitra jest decyzja Rady Arbitrażowej podjęta ze względu na uzasadniony wniosek strony albo okoliczności sprawy²⁷, tym samym pomimo braku przyjęcia w Regulaminie Sądu Arbitrażowego przy KIGu trybu przyspieszonego, to uregulowano w nim kwestię *small calims*.

Tym samym zapewnienie realizacji zasady sprawności i szybkości postępowania arbitrażowego w prawie polskim w postaci instytucji *small calims*, tak jak w rozwiązaniach zagranicznych, następuje na poziomie regulaminów stałych sądów arbitrażowych, a nie ustawowej regulacji. Jest to rozwiązanie zbieżne z rozwiązaniami przyjętymi przez wiodące zagraniczne stałe sądy arbitrażowe, a więc jako takie nie wymaga ono zmiany.

²⁶ J. Szumańska, *op. cit.*, s. 262.

²⁷ *Ibid.*, s. 263.

Ze względu na swobodę stron w kształtowaniu trybu postępowania stosowanego przez sąd polubowny nie można wykluczyć stosowania w postępowaniu przed sądem arbitrażowym *ad hoc* trybu przyspieszonego w *small claims*, w tym trybu uregulowanego w jednym z regulaminów stałych sądów arbitrażowych.

Biorąc pod uwagę powyższe obecna regulacja postępowania arbitrażowego w KPC nie wymaga odrębnej regulacji w zakresie *small claims*, natomiast wymaga w innym zakresie to jest zarówno obecnego katalogu branych pod uwagę z urzędu podstaw uchylenia wyroku sądu arbitrażowego, jak i branych pod uwagę z urzędu podstaw uznania albo stwierdzenia wykonalności wyroku sądu arbitrażowego²⁸, co nie jest objęte przedmiotem niniejszego artykułu.

1. Ballada P., Zagadnienie obowiązku stosowania prawa materialnego w postępowaniu przed sądem polubownym, RPEiS 2002, Nr 1,
2. Bielarczyk P., Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego w zakresie sądownictwa polubownego, Dodatek specjalny do „Monitora Prawniczego” 2005, Nr 22,
3. Błaszczak Ł., Kontrola orzeczenia arbitrażowego ze szczególnym uwzględnieniem klauzuli porządku publicznego, ADR 2008, Nr 3(3),
4. Błaszczak Ł., Wyrok sądu polubownego w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2010,
5. Błaszczak Ł., Ludwik M., Sądownictwo Polubowne (Arbitraż), Warszawa 2007,
6. Böckstiegel K. H., *Public Policy as a Limit to Arbitration and its Enforcement*, “IBA Journal of Dispute Resolution” 2008, http://www.arbitration-icca.org/media/0/12277202358270/bckstiegel_public_policy...iba_unconfererence_2008.pdf, 12 października 2018 r.,
7. Ereciński T., Weitz K., Sąd Arbitrażowy, Warszawa 2008,
8. Falkiewicz K., Kwaśnicki R. L., Arbitraż i mediacja w świetle najnowszej nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego, PPH 2005, Nr 11,

²⁸ K. Ryszkowski, Klauzula procesowego, s. 436.

9. *Flejszar R.*, *Zasada dyspozycyjności a środki zaskarżenia*, [w:] *Michalska-Marciniak M.* (red.), *Wokół problematyki środków zaskarżenia w postępowaniu cywilnym*, Sopot 2015,
10. *Flejszar R.*, *Zasada dyspozycyjności w procesie cywilnym*, Warszawa 2016,
11. *Fuchs B.*, *Lex mercatoria w międzynarodowym obrocie handlowym*, Kraków 2000,
12. *Jakubowski J.*, *Wiśniewski A. W.*, *Regulamin arbitrażowy UNCITRAL*, *Problemy Prawne Handlu Zagranicznego* 1979, t. 3,
13. *Jurcewicz W.*, *Szczególne tryby postępowania mające na celu zapewnienie szybkości postępowania arbitrażowego*, [w:] *Arbitraż i mediacja: Księga jubileuszowa dedykowana doktorowi A. Tynelowi*, *Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie*, Warszawa 2012,
14. *Kamiński I. C.*, *Zasady słuszności jako podstawa orzekania w obrocie cywilnym i handlowym*, *PiP* 1993, Nr 4,
15. *Kozłowska M.*, *Szybsze i prostsze postępowania arbitrażowe*, <http://www.codozasady.pl/szybsze-i-prostsze-postepowania-arbitrazowe/>, 29.10.2018,
16. *Kuratowski R.*, *Sądownictwo polubowne*, Warszawa 1932,
17. *Lizer-Klatka A.*, *Pojęcie orzekania na zasadach słuszności w międzynarodowym arbitrażu handlowym*, *PiP* 2000, Nr 1,
18. *Mazur D.*, *Prawo właściwe w międzynarodowym arbitrażu handlowym*, *KPP* 2003, Nr 1,
19. *Mąkosa K.*, *Nowaczyk P.*, *Kąkolecki A.*, *Regulamin arbitrażowy UNCITRAL Organizacja Narodów Zjednoczonych*, BA 2007, Nr 4,
20. *Miśko T.*, *Arbitraż handlowy a orzekanie na zasadach słuszności, Arbitraż i mediacja jako instrumenty wspierania przedsiębiorczości – Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej zorganizowanej przez Zakład Prawa Handlowego i Gospodarczego Wydziału Prawa Uniwersytetu Rzeszowskiego w Rzeszowie w dniach 22-23.9.2006 r.*, I. e. A., *Zeszyt specjalny* 2006,
21. *Morek R.*, *Mediacja i arbitraż (art. 183¹ - 183¹⁵, 1154 - 1217 KPC)*. Komentarz, Warszawa 2006,
22. *Nowaczyk P.*, *Nowy Regulamin UNCITRAL od kuchni*, „Przeгляд Arbitrażowy 2010”, Nr 3,

23. Nowaczyk P., Szumański A., Szymańska M. (red.), *Regulamin Arbitrażowy UNCITRAL - Komentarz*, Warszawa 2011,
24. Oklejak A., Flejszar R., *Zasada dyspozycyjności w postępowaniu przed sądem polubownym*, ADR 2011, Nr 4(16),
25. Olszewski J. (red.), *Sądy polubowne i mediacja*, Warszawa 2008,
26. Pazdan J., *Czy można wyłączyć umowę spod prawa?*, PiP 2005, Nr 10,
27. Rycko N., *Stosowanie klauzuli porządku publicznego przez Polski Sąd Państwowy w sprawach dotyczących arbitrażu*, *Prace laureatów konkursu na najlepszą pracę magisterską dotyczącą problemów sądownictwa polubownego i mediacji im. prof. dr. hab. Jerzego Jakubowskiego*. Edycja Piąta, Warszawa 2012,
28. Ryszkowski K., *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 7.5.2009 r. - Problem zdatności arbitrażowej sporów ze stosunku spółki*, ADR 2011, Nr 3(15),
29. Ryszkowski K., *Klauzula porządku publicznego jako klauzula generalna w arbitrażu handlowym w prawie polskim*, PPH 2014, Nr 3,
30. Ryszkowski K., *Klauzula porządku publicznego w postępowaniu przed sądem polubownym a zdatność arbitrażowa*, ADR 2013, Nr 1(21),
31. Ryszkowski K., *Klauzula procesowego porządku publicznego w arbitrażu handlowym w prawie polskim na tle innych systemów prawnych*, niepubl. rozprawa doktorska na *Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 2017,
32. Ryszkowski K., *Orzekanie na zasadach słuszności w postępowaniu przed sądem arbitrażowym - *summum ius summa iniuria?**, ADR 2011, Nr 1(13),
33. Ryszkowski K., *Zakres kognicji sądu polubownego (zdatność arbitrażowa) w prawie polskim na tle innych systemów prawnych*, niepubl. praca magisterska na *Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 2010,
34. Ryszkowski K., Prokocki P., *Losy prawa rzymskiego na Wschodzie od śmierci Justyniana Wielkiego do upadku Cesarstwa Bizantyjskiego*, <http://www.edukacjaprawnicza.pl/artykuly/artikul/a/pokaz/c/artikul/art/losy-prawarzymskiego-na-wschodzie-od-smierci-justyniana-wielkiego-do-upadku-cesarstwa-bizantyjskiego.html>, 24 czerwca 2013 r.,

35. *Sobkowski J.*, Stosowanie prawa materialnego w sądownictwie polubownym według kodeksu postępowania cywilnego i regulaminów Kolegium Arbitrów przy Polskiej Izbie Handlu Zagranicznego, RPEiS 1980, Nr 3,
36. *Sutton D. S. J., Gill J.*, Russell on Arbitration, London 2003,
37. *Szumański A.*, Magna Carta międzynarodowego arbitrażu handlowego w świetle art. 17 Regulaminu Arbitrażowego UNCITRAL z 2010 r., PPH 2011, Nr 7,
38. *Szumański A.* (red.), System Prawa Handlowego, Arbitraż Handlowy, T. 8, Warszawa 2015,
39. *Szumańska J.*, Postępowanie przyspieszone w arbitrażu (fast track), Przegląd Prawno-Ekonomiczny 39 (2/2017),
40. *Tomaszewski M.*, Regulamin Arbitrażowy UNCITRAL 2010, „e-Przegląd Arbitrażowy” 2010, Nr 3,
41. *Torbus A.*, Sądownictwo polubowne w systemie postępowania cywilnego (wybrane zagadnienia), ADR 2008, Nr 2(2),
42. *Wiśniewski A. W.*, Arbitraż a sąd państwowy: zakres kompetencji orzeczniczej, ADR 2008, Nr 4,
43. *Wiśniewski A. W.*, Fast-track, czyli arbitraż przyspieszony – po polsku, e-Przegląd Arbitrażowy 2(2)/2010.